

Szébis Bence

Jönnek az „Új Undokak”

Gerőcs Péter: Tárgyak

Korántsem kell félni a kortárs magyar prózát az utánpótláshiánytól. Szemünk előtt érik be egy tehetséges, ifjú írónemzedék, amely már nem kíván a klasszikus kánonnal parolázni, igyekszik a saját útját járva minél messzebb táncolni a kályhától. Gerőcs Péter második kötete e tánc lépéseit kívánja bemutatni, ám közben folyton-folyvást elvétí a koreográfiát.

Nem kapkod, nem furakszik, neve mégis sok helyről ismerős lehet az utóbbi időben. Legutóbb az idei Európai Elsőkönyvesek Fesztiválján képviselte hazánkat *Zombor és a világ* című kötetével, előtte pedig méltatlanul szolid szakmai visszhangot kiváltó filmet készített másodmagával az irodalmi mér-földkőnek számító Mészöly Miklósról. Nem véletlen, hogy éppen róla forgattak portrét, hiszen Gerőcs írásait mélységesen átítatja a mészölyi írástechnika. A *Tárgyak* nagy része e szikár szerkezet mintájára készült, s ha most elkezdeném felsorolni Mészöly stílusának jellegzetességeit, azonnal Gerőcs Péterre ismernék. A mészölyi vonal ráadásul olyannyira erős, hogy még stílusimitációt is megkísérel a szerző egy ál-Mészöly-szöveg formájában. Vannak itt ugyanis talált és saját tárgyak egyaránt, erre a két ciklusra bomlik az összesen tizenegy írást tartalmazó kötet. Az első egység, a *Talált tárgyak* valódi bravúrral, irodalomtörténeti pimaszsággal indít, ám az *Egy talált tárgy megtisztogatása* cím ezúttal nem Tandorihoz, hanem Weöres Sándorhoz kötődik. A gondosan megírt áltanulmány egy elveszett, és nemrég előkerült kritikát ismertet a valójában Weöres által írt Lónyai Erzsébet-kötetről, miközben színvonalas paródiáját adja a reformkor körülményes nyelvezetének. A *Psyché*-recenziót egy bizonyos Bórhos Katinkának tulajdonítja a szerző, s hogy a fikcióból vibráló valóság legyen, megtagadja Weöres Sándortól e verseket, s őt csak mint közreadót említi. Űgyesen facsarja a már amúgy is nyakatekert alapötletet, s mindent kihoz, mi benne szendereg. Az írás végére annyi áttétlen keresztül burjánzik az alteregójáték, hogy végképp elveszíti minden bizonyosságát a naiv olvasó. Gerőcs könyvéhez ugyanis masszív irodalomelméleti alapismeretre van szükség. Nem elég a felszínes olvasottság, hogy megért-sük, mitől működőképesek ezek a szövegek. Megfelelő felkészültség nélkül nem érdemes belevágni, hiszen minden humorforrása oda, ráadásul könnyen valósnak vélhetjük a meggyőzően megkomponált dezinformációkat. Ezzel azonban nem dicsérni jöttem, hiszen a kötet legszembetűnőbb gyöngesége éppen belterjességéből adódik. Az íróknak írt irodalom ugyanis nemcsak unalmas és bárgyú, de szánalmas is. (Bőven kifejtette ezt már Térey János *Házunk tája* című írásában mintegy tizenhat évvel ezelőtt. A helyzet azóta mit sem változott.) Gerőcsnél megcsillan az újítás, a jelenség kifigurázásának szándéka, ám végül önnön csapdája nyeli el. A könyv legjobban sikerült írása, a *Psyché*-recenzió után ugyanis fokozatos, de megbízható dekadencia jellemzi a kötetet.

Bár szintén a stílusimitációval játszik, a *Talált tárgyak* ciklus második egysége jóval gyengébb, mint társa. Noha az alapötlet itt is elég masszív, mégsem sikerült kellőképp kihasználni annak lehetőségeit. A leírtak szerint az elbeszélő egy idősebb irodalmár papírjai közt ráakad egy eddig ismeretlen Mészöly- és egy szintén publikálatlan Márton László-kéziratra, melyek egy paksamétában, egyazon lapok átellenes oldalain, egymásnak fejjel lefelé olvashatók. Ám a kézirat hiányos: az egyik írás eleje, a másik írás vége hiányzik. A két novellát olvasva azonban azzal kell szembesülnünk, hogy ez az ötlet valójában kijátszatlan marad – különösebb dramaturgiai szerepet nem kap egyik történetben sem. Nincs hiányérzetünk, a történetek – már amennyire lehetséges – világosak. A két szöveget ugyanis eleve jellemzi az elhallgatás, a töredezettség. Ugyanakkor egészen utánaozza mind Mészöly Miklós, mind pedig Márton László szövegvilágát, ami nem csoda, hiszen 2004-ben megnyerte az Ulpius Íróiskola pályázatát, melynek folyományaként Márton Lászlóval egyfajta mester-tanítvány viszony

alakult ki, melyből Geröcs Péter azóta sem tudott kiszabadulni. Itt kezdődött írói pályája, és itt meg is torpant. Márton László végigkíséri eddigi útját, ám míg a *Zombor és a világ* szövegei elsősorban órá emlékeztettek, itt már jóval szélesebb a regiszter. Mészölyön és Mártonon kívül többek közt Hrabal, Kafka, Esterházy, vagy éppen Ottlik Géza stílusát véljük felfedezni. Sokan jelen vannak itt, kivéve magát Geröcs Pétert. A kötet második fele ugyanis – mely a *Saját tárgyak* címet viseli – igencsak csalóka. Ebben a kilenc novellában éppúgy nincs meg a saját hang, mint a *Talált tárgyak* esetében. Ám míg ott vállaltan komikus és lenyűgöző a stílusgyakorlat, itt már szegényes és elkeserítő mások mintáinak másolása.

A legtöbb novella továbbra is Mészöly és/vagy Márton László hatása alatt íródott. A *Sehol atyám* egyenesen a *Saulust* juttatja eszünkbe, de például a *Lecsókolomozott* című történet – igaz, a mottó által jelölve vállaltan – Esterházy stílusjegyeit hordozza magán. Valójában az egyetlen igazán értékelhető szöveg az *Így már sokkal jobb!* című groteszk novella, mely Prága méhének két gyümölcsét, Kafkát és Hrabalt idézi meg, jobban mondva kettejük stílusjegyeit vegyíti egyetlen történetben.

A bennfentesség, melytől Geröcs igen nehezen tud elszakadni, nemcsak a nagy irodalmi alakok követésében mutatkozik meg, de az írások motívumaiban is tetten érhető. Gyakran szerepeltet irodalommal, művészettel foglalkozó, vagy valamiképpen ahhoz kötődő karaktereket (*Kiflivég, Plágium*), vagy éppen kifejezetten elitista műveket említ, épít be a szövegbe (Arisztotelész *Poétikája* két történetben is előkerül). A műértő monopolhelyzete ez, ahonnan mindenki lenézhető, aki nem érti és értékeli azt, amit ő. Ráadásul ami Esterházyknak és pályatársainak még jól áll, az nála megfáradt utáztat lesz csupán, és ez a kötet legsajnálatosabb pontja. Geröcs ugyanis kiváló stilisztá, mindenfajta önállóság nélkül. Mintha még mindig az Ulpius Íróiskola nyertese, Márton László tanítványa volna. Képtelen elengedni mestere kezét, és biztonságérzet nélkül írni. Pedig Geröcs Péter ott áll már, repülésre készen, csak el kéne gúszkodnia, hogy élvezhesse a szabadesést.

(*Scolar, 2012*)

E számunkat nyomta és kötötte a Print 2000 Nyomda Kft.

N Y O M D A K E T K E C S K E M É T

6000 Kecskemét, Nyomda u. 8.

Tel.: +36 76 501 240; Fax: +36 76 501 249

E-mail: info@print2000.hu

www.print2000.hu

Folyóiratunk megjelenését a Nemzeti Kulturális Alap

Nemzeti Kulturális Alap

támogatja.